

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2022-2.02>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕДАГОГІЧНИХ, НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗА ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»

Губанова Тамара Олексіївна,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
директор Фінансово-правового коледжу

ORCID ID: 0000-0002-5263-2478

У статті проаналізовано загальні положення стосовно адміністративно-правового статусу педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників як учасників освітнього процесу за Законом України «Про освіту». Досліджено етимологію і значення слова «статус», а також зміст категорії «правовий статус» на підставі правової навчальної, наукової, публіцистичної, довідникової літератури. Проаналізовано сутність поняття «адміністративно-правовий статус». З'ясовано співвідношення адміністративно-правового статусу з адміністративною правоздатністю й адміністративною правосуб'єктністю й обґрунтовано, що ці поняття є взаємозалежними, близькими у сфері застосування, однак не є тотожними. Досліджено позиції вчених – представників адміністративно-правової науки щодо складових елементів адміністративно-правового статусу. Запропоновано вважати, що адміністративно-правовий статус педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників – це правове положення таких суб'єктів як учасників освітнього процесу у сфері публічного адміністрування, врегульоване нормами адміністративного права. Враховуючи розмаїття поглядів учених-адміністративістів на складові елементи адміністративно-правового статусу особи, зазначено, що законодавством до таких елементів віднесені права, обов'язки та гарантії педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, у зв'язку із чим наведено перелік таких прав, обов'язків і гарантій діяльності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників за Законом України «Про освіту». Визначено, що сутність прав у структурі адміністративно-правового статусу полягає в тому, що це формально визначені та юридично гарантовані можливості користуватися соціальними благами і реалізовувати суб'єктивні інтереси, тобто законодавчо закріплені юридичні можливості поведінки особи. До юридичних обов'язків як встановлених та гарантованих державою вимог до поведінки людини відносять офіційно закріплену міру необхідної діяльності в інтересах сторони, якій належить суб'єктивне право. Гарантії діяльності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників є водночас і елементом їхнього правового статусу, і засобом ефективної реалізації їхніх повноважень.

Ключові слова: правовий статус, адміністративно-правовий статус, педагогічні працівники, науково-педагогічні працівники, наукові працівники, права, обов'язки, гарантії.

Hubanova Tamara. Administrative and legal status of pedagogical, scientific-pedagogical and scientific workers as participants of educational process according to the Law of Ukraine "On education"

The article analyzes the general provisions concerning the administrative and legal status of pedagogical, scientific-pedagogical and scientific workers as participants in the educational process in the Law of Ukraine "On Education". The etymology and meaning of the word "status", as well as the content of the category «legal status» on the basis of legal educational, scientific, journalistic, reference books, are researched. The essence of the concept «administrative-legal status» is analyzed. The correlation of the administrative-legal status with administrative capacity and administrative personality is clarified and it is substantiated that these concepts are interdependent, close in the sphere of application, but are not identical.

The positions of scientists-representatives of the administrative-legal science concerning the constituent elements of the administrative-legal status are researched. It is suggested to assume that the administrative and legal status of pedagogical, scientific, pedagogical and

scientific workers is the legal status of such subjects as participants in the educational process in the field of public administration regulated by the norms of administrative law. Taking into account the diversity of views of academic administrators on the elements of the administrative and legal status of a person, it is noted that the legislation includes such rights, duties and guarantees of pedagogical, scientific and pedagogical and scientific workers, in connection with which the list of such rights is given, duties and guarantees of activity of pedagogical, scientific-pedagogical and scientific workers according to the Law of Ukraine «On education». It is determined that the essence of rights in the structure of administrative-legal status consists in the fact that these are formally defined and legally guaranteed opportunities to use social goods and to realize subjective interests, that is, legally secured legal possibilities of person's behavior. For legal obligations as established and guaranteed by the state requirements for human behavior, include an officially fixed measure of necessary activities in the interests of the party to which the subjective right belongs. The guarantees of the activity of pedagogical, scientific and pedagogical and scientific workers are at the same time an element of their legal status, and a means of effective implementation of their powers.

Key words: legal status, administrative-legal status, pedagogical workers, scientific and pedagogical workers, scientific workers, rights, duties, guarantees.

Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» [1] регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти. Такі суспільні відносини складаються між учасниками освітнього процесу, перелік яких закріплений законодавством, у зв'язку із чим необхідним і важливим є дослідження адміністративно-правового статусу таких учасників.

Етимологія слова «статус» пов'язана із латинським «status» й означає «стан, положення» [2, с. 616]. У Тлумачному словнику української мови «статус» визначено як «правове становище осіб, організацій, установ тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі; встановлене нормами права положення його суб'єктів, сукупність їхніх прав та обов'язків» [3, с. 572].

У правовій навчальній, науковій, публіцистичній, енциклопедично-довідниковій літературі частіше зустрічається поняття «правовий статус». Так, наприклад, в Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученка наведене визначення правового статусу як «встановленого правовими нормами положення його суб'єктів, сукупність їхніх прав та обов'язків, а у кон-

центрованому вигляді правовий статус відображається у законах, положеннях, статутах та інших нормативно-правових актах про відповідні органи, установи» [4, с. 186]. О.Ф. Скакун під правовим статусом розуміє «одну із найважливіших політико-правових категорій, що нерозривно пов'язана із соціальною структурою суспільства, рівнем демократії, станом законності. Будучи складним багатоаспектним конституційно-правовим механізмом, він виступає як юридична міра соціальної свободи суб'єкта права; визначає межі, в яких можуть відбуватися кількісні зміни його правового становища» [5, с. 550]. У підручниках з адміністративного права одночасно зустрічаються такі терміни, як «правовий статус», «правове положення», «правове становище», «адміністративно-правовий статус» [6, с. 86, 120, 122; 7, с. 27, 39, 57; 8, с. 22, 39, 75]. Однак, незважаючи на це, серед науковців, у тому числі й вчених-адміністративістів, відсутня єдина загальноприйнята позиція щодо визначення правового статусу та його елементів. І саме віднесення тих чи інших елементів до структури правового статусу (правового положення, правового становища) зумовлює розмаїття варіантів його тлумачення.

Окрім того, враховуючи положення доктринальних спеціалізованих джерел, можна простежити й ототожнення адміністративно-правового статусу із адміні-

стративною правоздатністю й адміністративною правосуб'єктністю (як різновиду загального поняття – «правовий статус»). Водночас погодитися із цим навряд чи доцільно. Адміністративна правоздатність – це визнана законом за громадянином фактична можливість бути суб'єктом адміністративного права, мати права й обов'язки адміністративно-правового характеру [7, с. 58], є складовою частиною адміністративної правосуб'єктності. Своєю чергою адміністративна дієздатність є другою складовою частиною адміністративної правосуб'єктності. Можна погодитися з думкою В.К. Колпакова, який слушно зазначає, що адміністративна дієздатність – це визнана законом спроможність громадян своїми діями набувати та здійснювати права й виконувати обов'язки адміністративно-правового характеру [9, с. 24]. О.В. Кузьменко вважає, що правосуб'єктністю, яка включає правоздатність і дієздатність, наділені суб'єкти матеріальних адміністративно-правових відносин і суб'єкти процесуальних адміністративно-правових відносин [10, с. 68]. Усі ці позиції науковців знаходять своє обґрунтування у наукових, навчальних, публіцистичних джерелах, проте навряд чи можна погодитися із отождоженням правового статусу із правоздатністю чи правосуб'єктністю, адже правовий статус – це сукупність наданих законодавством прав, обов'язків, відповідальності, законних інтересів, гарантій; основою правового статусу є правоздатність, а реалізуються права і обов'язки в межах дієздатності. Тобто можна погодитися, що ці поняття є взаємозалежними, близькими у сфері застосування, однак не є тотожними.

Звертаючи увагу на визначення поняття «адміністративно-правовий статус», варто зазначити, що, на думку В.К. Колпакова, воно охоплює комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права. Тобто необхідною ознакою набуття особою адміністративно-правового статусу є наяв-

ність у неї конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, які реалізуються цією особою як в адміністративних правовідносинах, так і поза ними. Отже, з одного боку, коли йдеться про потенційну здатність суб'єкта адміністративного права мати певні права і виконувати покладені на нього обов'язки, акцентується увага на його адміністративній правосуб'єктності. З іншого боку, коли йдеться про наявні у того самого суб'єкта права й обов'язки, то мається на увазі його адміністративно-правовий статус [8, с. 194]. В.Б. Авер'янов визначає адміністративно-правовий статус як комплекс прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечується певними гарантіями [6, с. 69]. Адміністративно-правовий статус фізичної особи, на думку Т.О. Коломоєць, – це сукупність наданих адміністративним законодавством прав та обов'язків фізичних осіб, реалізація яких забезпечується певними гарантіями [11, с. 65]. В.В. Галунько вважає адміністративно-правовий статус особи сукупністю юридичних засобів, що характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи, на його погляд, є такі юридичні інститути: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) правосуб'єктність особи; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [12, с. 57–61]. С.В. Ківалов зазначає, що зміст адміністративно-правового статусу громадян України складається з комплексу їхніх прав і обов'язків, що закріплені нормами адміністративного права, а також гарантій захисту цих прав і обов'язків [13, с. 272]. Відповідно, можна стверджувати, що адміністративно-правовий статус педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників – це правове положення таких суб'єктів як учасників освітнього процесу у сфері публічного адміністрування, врегульоване нормами адміністративного права.

Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» містить окремий розділ (розділ VI) під назвою «Учасники освітнього процесу», де ст. 52 визначено категорії учасників освітнього процесу, серед яких:

- здобувачі освіти;
- педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники;
- батьки здобувачів освіти;
- фізичні особи, які провадять освітню діяльність;
- інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти. Так, можна помітити віднесення законодавцем педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників до окремої категорії учасників освітнього процесу, що дає підстави стверджувати про наявність у них специфічного адміністративно-правового статусу.

Законом України від 05.09.2017 р. «Про освіту» не роз'яснено зміст понять «педагогічні працівники», «науково-педагогічні працівники» та «наукові працівники», проте ст. 53 Закону України від 01.07.2014 р. «Про вищу освіту» [14] визначено:

- науково-педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність;
- педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність;
- наукові працівники – це особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

З огляду на розмаїття поглядів учених-адміністративістів на складові елементи адміністративно-правового статусу особи варто зазначити, що законодавством до

таких елементів віднесені права, обов'язки та гарантії педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, у зв'язку з чим варто їх проаналізувати.

Сутність прав у структурі адміністративно-правового статусу полягає в тому, що це формально визначені та юридично гарантовані можливості користуватися соціальними благами і реалізовувати суб'єктивні інтереси, тобто законодавчо закріплені юридичні можливості поведінки особи. Суб'єктивні права встановлюють індивідуально-конкретну владну міру свободи поведінки, що надається уповноваженому суб'єкту з метою задоволення його інтересів і яка забезпечена відповідними обов'язками інших суб'єктів та гарантіями держави [15, с. 127]. Відповідно до ст. 54 Закону України від 05.09.2017 р. «Про освіту» педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на:

- академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі;
- педагогічну ініціативу;
- розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання;
- користування бібліотекою, навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою інфраструктурою закладу освіти та послугами його структурних підрозділів у порядку, встановленому закладом освіти відповідно до спеціальних законів;
- підвищення кваліфікації, перепідготовку;
- вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників;
- доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій, що використовуються

в освітньому процесі та науковій діяльності;

- відзначення успіхів у своїй професійній діяльності;

- справедливе та об'єктивне оцінювання своєї професійної діяльності; – захист професійної честі та гідності;

- індивідуальну освітню (наукову, творчу, мистецьку та іншу) діяльність за межами закладу освіти;

- творчу відпустку строком до одного року не більше одного разу на 10 років із зарахуванням до стажу роботи;

- забезпечення житлом у першочерговому порядку, пільгові кредити для індивідуального і кооперативного будівництва;

- забезпечення службовим житлом з усіма комунальними зручностями у порядку, передбаченому законодавством;

- безпечні і нешкідливі умови праці;

- подовжену оплачувану відпустку;

- участь у громадському самоврядуванні закладу освіти;

- участь у роботі колегіальних органів управління закладу освіти;

- захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю.

Окремим елементом адміністративно-правового статусу педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників є їхні юридичні обов'язки. До юридичних обов'язків як встановлених та гарантованих державою вимог до поведінки людини відносять офіційно закріплену міру необхідної діяльності в інтересах сторони, якій належить суб'єктивне право. Права та обов'язки завжди взаємопов'язані між собою через їхню зумовленість та рівність. Належне виконання покладеного обов'язку є необхідною умовою та гарантією реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів, забезпечує задоволення інтересів держави та суспільства. Виконання обов'язку є юридичною та моральною основою реалізації права

людини вимагати від інших суб'єктів і держави гарантування реалізації належних йому прав. Згідно зі ст. 54 Закону України від 05.09.2017 р. «Про освіту» на педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників покладаються такі обов'язки:

- постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність;

- виконувати освітню програму для досягнення здобувачами освіти передбачених нею результатів навчання;

- сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти, формуванню навичок здорового способу життя, дбати про їхнє фізичне і психічне здоров'я;

- дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності;

- дотримуватися педагогічної етики;

- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;

- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства;

- формувати у здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України;

- виховувати у здобувачів освіти повагу до державної мови та державних символів України, національних, історичних, культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання України та навколишнього природного середовища;

- формувати у здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;

- захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації,

що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти, запобігати вживанню ними та іншими особами на території закладів освіти алкогольних напоїв, наркотичних засобів, іншим шкідливим звичкам;

- дотримуватися установчих документів та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, виконувати свої посадові обов'язки;

- повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком яких вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

Чинним законодавством передбачено, що цей перелік не є вичерпним, адже педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають також інші права та обов'язки, передбачені законодавством, колективним договором, трудовим договором та/або установчими документами закладу освіти.

Ще одним важливим елементом адміністративно-правового статусу педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників, який потребує дослідження, є гарантії їхньої діяльності. Слід зауважити, що гарантії діяльності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників є водночас і елементом їхнього правового статусу, і засобом ефективної реалізації їхніх повноважень. Питання гарантій діяльності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників розглядається в загальному аспекті їхнього статусу. Ст. 57 Закону України від 05.09.2017 р. «Про освіту» встановлені державні гарантії педагогічним і науково-педагогічним працівникам. Так, держава забезпечує педагогічним і науково-педагогічним працівникам:

- належні умови праці та медичне обслуговування;
- оплату підвищення кваліфікації;
- правовий, соціальний, професійний захист;

- диференціацію посадових окладів (ставок заробітної плати) відповідно до кваліфікаційних категорій, встановлення підвищених посадових окладів (ставок заробітної плати) за педагогічні звання, надбавок за почесні звання, доплат за наукові ступені та вчені звання;

- виплату педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання покладених на них обов'язків;

- виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) у разі надання щорічної відпустки;

- надання пільгових довгострокових кредитів на будівництво (реконструкцію) чи придбання житла або надання службового житла у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України;

- пенсію за вислугу років;

- інші гарантії, визначені законом України.

Окремо визначено, що у разі захворювання педагогічного чи науково-педагогічного працівника, яке тимчасово унеможливорює виконання ним посадових обов'язків і обмежує можливість перебування у колективі осіб, які навчаються, або тимчасового переведення за цих чи інших обставин на іншу роботу чи проходження військової служби за призовом під час мобілізації за таким працівником зберігається попередній середній заробіток. У разі хвороби або каліцтва попередній середній заробіток виплачується до відновлення працездатності або встановлення інвалідності.

Окремі гарантії передбачені для педагогічних працівників, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерів, які раніше працювали педагогічними працівниками в таких населених пунктах і проживають у них. Так, держава для таких категорій (відповідно до законодавства) забезпечує безоплатне користування житлом з опаленням і освітленням у межах встановлених норм. Зазначені пільги надаються за умови, що

розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Зазначені працівники мають право на безоплатне одержання у власність земельної ділянки в межах земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи чи організації, розташованих на території відповідної ради, із земель сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарської установи чи організації, що приватизуються, або земель запасу чи резервного фонду, але не більше норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам, встановлених законом для ведення особистого селянського господарства. Однак така умова не поширюється на громадян, які раніше набули право на земельну частку (пай) або земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства чи для

ведення особистого селянського господарства, крім випадків успадкування права на земельну частку (пай), земельні ділянки для ведення особистого підсобного господарства чи для ведення особистого селянського господарства відповідно до закону. За особливі трудові заслуги педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть бути нагороджені державними нагородами, представлені до присудження державних премій України, відзначені знаками, грамотами, іншими видами морального та матеріального заохочення.

Таким чином, можна підсумувати, що адміністративно-правовий статус педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників як учасників освітнього процесу (враховуючи положення Закону України «Про освіту») – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами сукупність наданих і гарантованих державою їхніх прав, обов'язків та гарантій діяльності під час здійснення такими особами педагогічної та наукової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка : 80000 слов и фразеологических выражений / под ред. Н.Ю. Шведовой. Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. Москва : Азбуковник, 1997. 944 с.
3. Тлумачний словник української мови / уклад. Ковальова Т.В., Коврига Л.П. Харків : Синтекс, 2005. 672 с.
4. Юридична енциклопедія : у 6 т. / відп. ред. Ю.С. Шемшученко та ін. Київ : Українська енциклопедія, 2003. Т. 5 : П–С. 2003. 736 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. Енциклопедичний курс : підручник. Харків : Еспада, 2009. 752 с.
6. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у 2 т. / Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф., Голосніченко І.П. та ін. Київ : Юридична думка, 2004. (Загальна частина). Т. 1. 2004. 584 с.
7. Адміністративне право України : підручник / Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
8. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
9. Колпаков В.К. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2004. 240 с.
10. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 208 с.
11. Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 567 с.

12. Адміністративне право України : навчальний посібник у 2 т. / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін.; за ред. В.В. Галунька. Херсон : ПАТ Херсонська міська друкарня, 2011. 320 с.
13. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Адміністративне право України : навчально-методичний посібник. Одеса : Юридична література, 2002. 312 с.
14. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
15. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.

REFERENCES:

1. Pro osvitu [On education], Zakon Ukrainy No. 2145-VIII (2022) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Ozhegov S.I. (1997) *Tolkovyj slovar' russkogo yazyka : 80000 slov i frazeologicheskikh vyrazhenij* [Explanatory dictionary of the Russian language: 80,000 words and phraseological expressions] / pod red. N.YU. SHvedovoj. Rossijskaya akademiya nauk. Institut russkogo yazyka im. V.V. Vinogradova. Moskva : Azbukovnik. 944 s. [in Russian]
3. Tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy [Explanatory dictionary of the Ukrainian language] (2005) / uklad. Kovalova T.V., Kovryha L.P. Kharkiv : Synteks. 672 s. [in Ukrainian]
4. Yurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia], u 6 t. (2003) / vidp. red. Yu.S. Shemshuchenko ta in. Kyiv : Ukrainska entsyklopediia. T. 5. 736 s. [in Ukrainian]
5. Skakun O.F. (2009) *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of the state and law]. Entsyklopedychnyi kurs, pidruchnyk. Kharkiv : Espada, 752 s. [in Ukrainian]
6. *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] (2004). Akademichnyi kurs : pidruchnyk u 2 t. / Averianov V.B., Andriiko O.F., Holosnichenko I.P. ta in. Kyiv : Yurydychna dumka. (Zahalna chastyna). T. 1. 584 s. [in Ukrainian]
7. *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] (2005), pidruchnyk / Bytiak Yu.P., Harashchuk V.M., Diachenko O.V. ta in.; za red. Yu.P. Bytiaka. Kyiv : Yurinkom Inter. 544 s. [in Ukrainian]
8. Kolpakov V.K., Kuzmenko O.V. (2003) *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine], pidruchnyk. Kyiv : Yurinkom Inter. 544 s. [in Ukrainian]
9. Kolpakov V.K. (2004) *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine], navchalnyi posibnyk. Kyiv : Atika. 240 s. [in Ukrainian]
10. Kuzmenko O.V. (2012) *Kurs administratyvnoho protsesu* [Administrative process course], navchalnyi posibnyk. Kyiv : Yurinkom Inter, 2012. 208 s. [in Ukrainian]
11. Kolomoiets T.O. (2011) *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]. Akademichnyi kurs : pidruchnyk. Kyiv : Yurinkom Inter. 567 s. [in Ukrainian]
12. *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] (2011), navchalnyi posibnyk u 2 t. / Halunko V.V., Olefir V.I., Pykhtin M.P. ta in.; za red. V.V. Halunka. Kherson : PAT Khersonska miska drukarnia. 320 s. [in Ukrainian]
13. Pro vyshchu osvitu [On higher education], Zakon Ukrainy No. 1556-VII (2022) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
14. *Administratyvne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine] (2018). Povnyi kurs : pidruchnyk / Halunko V., Dikhtievskiy P., Kuzmenko O., Stetsenko S. ta in. Kherson : OLDI-PLIUS. 446 s. [in Ukrainian]